

Sense dir adéu

Breu relat de l'amistat amb Josep M. Condom i Bofill

La meva amistat amb Josep M. Condom i Bofill ja és història. Es va acabar el set de desembre. El meu amic se'n va anar sense dir adéu. Ho havia fet altres vegades, quan els límits geogràfics i socials se li feien insuportables, però aquesta vegada ho ha fet per sempre.

REINALD ROCA > TEXT

Molts hem plorat la mort que ha tallat en sec l'amistat i fraternitat amb en Josep M., el Txema, el Sapata... els tres personatges socials del meu amic.

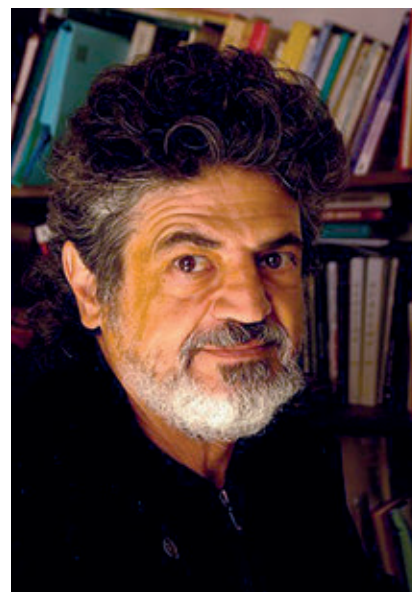
Durant quasi bé seixanta anys, ens hem divertit i ens hem barallat. Fou un lligam que començà l'any 1960. Jo era el fill del mestre i ell del veterinari. A ell li agradaven els llibres i a mi els animals, iestic segur que era el qui tenia la millor biblioteca infantil de La Bisbal. Recordo les novel·les, amb text i il·lustracions, amb títols com *Miguel Strogoff*, *Robinson Crusoe*, *Vint mil llegües de viatge submarí...* que llegia a la seva habitació, tot fent-li companyia quan estava malalt. Fou aleshores, i amb aquestes circumstàncies, que es formaren aquests lligams d'amistat, de solidaritat i de complicitat.

Però, què era allò que ens unia? Quin era aquest vincle que, malgrat les bifurcacions de la vida, es mantenia i

feia que ens trobéssim, per exemple, el 31 de desembre de 1999 a Puerto Inírida, al cor de l'Orinòquia, una zona de rereguarda i d'avitual·lament tant de l'exèrcit colombià com de la guerrilla. Un paratge idíl·lic per a en Josep Maria. Hi tenia una casa de fusta, amb teulada feta de planxes de zinc cobertes amb branques de palmera. Era una casa preciosa, desendregada, amb una cuina caòtica i un jardí abandonat. Els espais acollidors eren la seva habitació-estudi, l'habitació dels convidats —sempre n'hi havia— i una eixida en el jardí.

Penso que aquest vincle és el mateix que el portà al Seminari quan tenia 10 anys. Ho va decidir després que li expliqués, per presumir, la bona vida

Admiràvem els místics revolucionaris que lluitaven a la selva colombiana i boliviana. Ens colpí la mort de Camilo Torres i del Che Guevara

ARXIU JOSEP M. CONDOM I BOFILL

>> Josep M. Condom i Bofill.
La Bisbal d'Empordà, 1953-2015.

de l'internat sense el control dels pares, i jugant tot el dia amb els amics.

Vam viure aquesta fantasia infantil, vam enfortir el nostre vincle d'amistat, i amb ell abordàrem l'adolescència. Ja havíem trencat amb els pares. Els havíem substituït per uns mossens, homes cultes i compromesos. Però no acceptàrem els límits que imposa la funció religiosa, i sortírem del Seminari per

enfrontar-nos a l'autoritat patriarcal i dictatorial que subjugava els espanyols —derrotats— i assassinava els joves amb ànsies de llibertat. Érem així de generosos amb les nostres vides. Admiràvem els místics revolucionaris que lluitaven a la selva colombiana i boliviana. Ens colpí la mort de Camilo Torres i del Che Guevara.

Girona era massa petita per a en Josep M. Els camins de llibertat corrien sota la mirada supervisora del campar de la Catedral. I en el curs 1970-1971, aquell de les grans mobilitzacions contra les penes de mort del Procés de Burgos, en Josep M. se'n va anar a estudiar a Barcelona. Quan per Nadal ens trobàrem, em va explicar què eren els còctels molotov i com es feien les barricades per aturar «els grisos».

Visquérem junts a Barcelona en un pis del carrer Aragó cantonada Comte Borrell. Érem cinc, tres ja morts, per l'atzar de la vida. En el curs 1972-1973, totes les universitats es mobilitzaren

>> *Josep M. Condom i Bofill. A la dreta, Txema presentant els «Matins rebels», programa matinal, de tertúlia (2011).*

contra els «numerus clausus» i la llei d'educació del famós ministre Villar Palasí. Fou un any d'explosió juvenil.

Fou el primer a pintar «Dictadura asesina» a les parets de l'Estudi General de Girona. Va passar uns mesos a la presó de Girona i, en sortir-ne, va agafar el camí de l'exili

Per a en Josep M., la llibertat era l'absència de fronteres. Li encantava traspasar-les. Desafiava el seu pare amb els cabells llargs i participava a totes les protestes que podia contra la dictadura. Fou el primer de pintar a les parets de l'Estudi General de Girona: «Dictadura asesina». El detingueren. Va passar uns mesos a la presó de Girona, i a la sortida va agafar el camí de l'exili. Començà una nova i dura etapa. París era una festa, però amb la mort de Franco va venir la ressaca.

Josep M. Condom i Bofill

—Txema Bofill— (1953-2015), bisbalenc errant, llibertari, activista, investigador social, tafaner polític, inquiet emocional... va morir d'accident el 7 de desembre de 2015. Es va educar a les escoles nacionals de la Bisbal i al Seminari Diocesà de Girona; d'adolescent, participà en els moviments cristians progressistes: parracaires d'Emmaús, JOC... Va anar a Barcelona a fer els estudis universitaris l'any 1971 i acabà els estudis de pedagogia a l'exili de França, on milità en els grups autònoms i llibertaris (MIL, GARI). El detingueren a Girona el 1973, per haver pintat la consigna «*Dictadura asesina*» a les parets de l'Estudi General de Girona de l'edifici Bisbe Lorenzana. Quan li donaren la condicional, se'n va anar a l'exili, fet pel qual també el declararen desertor. Retornà amb els socialistes al poder, però a finals dels vuitanta se'n va anar a Nicaragua, a col·laborar amb el govern. Va viure la desfeta del sandinisme i va marxar a Veneçuela i a Colòmbia. S'establí a Puerto Inírida (Guainíia-Colòmbia), on visqué fins al 2001. Tornà a Barcelona, on col·laborà regularment amb la revista *Catalunya* i amb l'*Ateneu Enciclopèdic Popular*. A partir del 2010 s'establí a la Bisbal, des d'on mantenia les seves col·laboracions i contactes de Barcelona i París.

TONI FERRAULT

Durant l'exili, començà la nostra relació epistolar.

Amb la democràcia i els socialistes en el poder, tornà. Les lluites polítiques i socials es pansiren i va florir el «passotisme». La radicalitat democràtica fou mal vista, i els que criticàrem el pacte constitucional i el «*consenso*» fórem marginats de les institucions. Ens trobàrem un altre cop en l'espai de la dissidència. Però ell estava incòmode en aquesta nova societat, conformista i benestant, i se'n va anar, a finals dels vuitanta, cap a Nicaragua, a treballar amb els plans educatius del govern sandinista. Va viure en directe la desfeta del govern i del projecte revolucionari, i marxà cap a Veneçuela. Va creuar tot el país, fins a l'Orinoco, a la frontera amb Colòmbia. Allà es compra una casa a la ciutat fronterera d'Inírida (Guainíia - Colòmbia) i munta, sense gaire èxit, una agència que es dedicava a organitzar excursions per a turistes. Acaba treballant de professor.

Però ell estava incòmode en aquesta nova societat, conformista i benestant, i se'n va anar, a finals dels vuitanta, cap a Nicaragua a treballar amb els plans educatius del govern sandinista

>> *Txema Bofill, durant les presentacions dels llibres de memòries de Jann-Marc Rouillan a Catalunya (2015).*

Ara deu fer quinze anys de la seva tornada. Durant aquest temps hem viscut la indignació popular contra la guerra i la mentida; hem discutit sobre els suposats plans secrets dels poders ocults que planifiquen atemptats i guerres. Però en una cosa coincidíem: mai se sap quines són les intencions dels qui mouen el fils dels que planifiquen la violència en secret. Però, al final, hem viscut un fet social insòlit. El poble de Catalunya es manifesta massivament contra el «*consenso*» i el pacte constitucional, que té molt d'imposició i poc de pacte. Finalment, coincidíem en les nostres anàlisis: el poble de Catalunya vol decidir lliurement el seu futur.

Però, ara, on has anat, Josep M.? Siguis on siguis, et buscarem un lloc a la Bisbal, perquè sempre has estat fidel al teu poble. He pensat que podries estar al costat d'en Pere Caimó i dels altres federalistes d'arreu, que, amb les armes a la mà, defensaren la primera república federal de l'Estat espanyol. L'autèntica. Allà, en el cementiri, mirant com els capvespres caminen cap als Àngels i tornen al Montseny. Fins sempre, company.

Reinald Roca és productor jubilat i vinyater en actiu.